

Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας το 1974 οι διαδοχικές κυβερνήσεις είχαν κάνει ευνοϊκές ρυθμίσεις προς όφελος συγκεκριμένων ομάδων συμφερόντων των οπαδών τους. Έτσι, καθένας που ασκούσε «ελεύθερο επάγγελμα» μπορούσε να δηλώνει το εισόδημά του χωρίς περαιτέρω έλεγχο. Πουθενά στην Ευρώπη οι δικηγόροι, οι λογιστές και οι γιατροί δεν κερδίζουν τόσο λίγα, τουλάχιστον στα χαρτιά, όσο στην Ελλάδα. Το πιο θλιβερό παράδειγμα είναι οι φοροαπαλλαγές των μεγάλων ελληνικών εταιρειών, που ανήκουν σε πολύ εύπορες οικογένειες. Επίσης, γινόταν λαθρεμπόριο και μαύρη αγορά πετρελαίου προς αποφυγή της φορολόγησης. Έγινε ευρεία χρήση του δικαιώματος υποβολής ενστάσεων και κατάθεσης προσφυγών, με αποτέλεσμα περαιτέρω δυσχέραση του συστήματος και 38 δισεκατομμύρια ευρώ καθυστερούμενες φορολογικές οφειλές στα τέλη του 2010. Και οι πλούσιοι Έλληνες κατέθεταν τα χρήματά τους στο εξωτερικό, κάτω απ' τα μάτια του ελληνικού κράτους. Αυτό έγινε διεθνώς γνωστό μέσω της «λίστας Λαγκάρντ». Αυτή η λίστα, την οποία η πρώην υπουργός της Γαλλίας είχε παραδώσει τον Σεπτέμβριο του 2010 στον Έλληνα υπουργό Παπακωνσταντίνου, περιείχε μερικές χιλιάδες ονόματα Ελλήνων οι οποίοι είχαν μεταφέρει τον πλούτο τους σε ένα υποκατάστημα της τράπεζας HSBC στη Γενεύη. Μεσολάβησαν χρόνια μέχρι να ανοίξουν οι πρώτες υποθέσεις.

Θα απαιτούνταν επίπονος και μακροχρόνιος αγώνας για να αντιμετωπιστούν η αδράνεια και η διαφθορά στις ΔΟΥ. Σε όλη τη χώρα είναι διεσπαρμένες περισσότερες από 300 υπηρεσίες που υπολειπουργούν. Υπήρξαν ήρωες όπως ο Διομήδης Σπινέλλης και ο Χάρης Θεοχάρης, οι οποίοι από το τέλος του 2009 ως το 2014 προσπάθησαν να ξεπεράσουν τις δυσκολίες. Όταν ο Σπινέλλης μίλησε δημόσια για την εκτεταμένη διαφθορά στις ΔΟΥ, το σωματείο των εφοριακών υπαλλήλων τον έσυρε στα δικαστήρια με την κατηγορία της συκοφαντικής δυσφήμισης. Το ίδιο σω-

ματείο αρνήθηκε να συνομιλήσει με τους Ευρωπαίους εταίρους που πρόσφεραν τεχνική βοήθεια επειδή αποτελούσαν «ξένη κατοχή». Οι ειδικοί του ΔΝΤ ήδη από το 2005 είχαν ένα αναλυτικό σχέδιο για την Ελλάδα, με στόχο τη βελτίωση της φορολογικής συνείδησης των πολιτών, το οποίο δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

Δεν ήταν μονάχα αναγκαίο να μηχανογραφηθούν πλήρως οι ΔΟΥ, ώστε τα στοιχεία να μπορούν να αντιπαραβάλλονται και να ελέγχονται οι απάτες, αλλά και να καταρτιστεί το κτηματολόγιο. Δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα η ιστορία που ακούγεται συχνά, ότι η Ελλάδα δεν έχει κτηματολόγιο. Υπήρχαν συγκεκριμένα 258 – όχι όλα με πλήρεις καταχωρίσεις. Επί κυβέρνησης Παπανδρέου επιχειρήθηκε να εφαρμοστεί και στην Ελλάδα ένα δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα. Κάθε ομάδα συμφερόντων πρόβαλλε αντιρρήσεις στις φορολογικές μεταρρυθμίσεις και όσοι πλήρωναν κανονικά τους φόρους τους κατέληξαν με όλο και περισσότερα φορολογικά βάρη. Η αλλαγή του φορολογικού συστήματος αποτελούσε βασικό συστατικό μέρος του ευρωπαϊκού προγράμματος, με μεταρρυθμιστικά μέτρα που θα έπρεπε να εφαρμόσει η Ελλάδα από τον Μάιο του 2010, με αντάλλαγμα φθηνότερα δάνεια διάσωσης.

Δεν έπρεπε μόνο να αυξηθούν τα φορολογικά έσοδα, αλλά να γίνουν και οικονομικές περικοπές και μεταρρυθμίσεις. Στην Αθήνα σημειώθηκαν βίαιες συγκρούσεις την πρώτη εβδομάδα του Μαΐου, την ώρα που συνεδρίαζε η Βουλή για την ψήφιση αυτών των μέτρων. Τρεις άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους όταν κάποιος πέταξαν μολότοφ μέσα σε μια τράπεζα. Ο αρχηγός της αντιπολίτευσης, ο Σαμαράς, αρνήθηκε να στηρίξει την κυβέρνηση. Ο πρωθυπουργός Παπανδρέου τον ρώτησε ευθέως πώς μπορούσε να το κάνει αυτό την ώρα που τα Κοινοβούλια σε ολόκληρη την Ευρώπη ψήφισαν υπέρ της οικονομικής ενίσχυσης της Ελλάδας. Η απάντησή του ήταν απλή: «Δεν θέλουμε να γίνουμε συνεργοί». Η αντιπολίτευση, που τα επόμενα χρόνια πολλές φορές θα άλλαζε στάση, επέμενε να καταψηφίζει, γεγονός που έδειχνε ότι δεν υπήρχε συλλογική υπευθυνότητα και επίγνωση της οξυμυτίας των προβλημάτων.

Η λεγόμενη Τρόικα σχεδίαζε, διαπραγματευόταν και παρακολουθούσε τα προγράμματα. Η τριάδα αποτελούνταν από την

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το ΔΝΤ. Το ελληνικό πρόγραμμα, σε αντίθεση με αυτό που γενικά πίστευαν όλοι, δεν ήταν το πρώτο που εφαρμόστηκε στην Ευρώπη. Η Ουγγαρία, τον Οκτώβριο του 2008, είχε ζητήσει οικονομική ενίσχυση από την ΕΕ, το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα. Η βοήθεια ήταν ύψους 14 δισεκατομμυρίων ευρώ και η Ουγγαρία αποπλήρωσε το δάνειο στο μεγαλύτερο μέρος του. Η Λετονία ακολούθησε, τον Δεκέμβριο, με ένα πρόγραμμα 4,5 δισεκατομμυρίων ευρώ και η Ρουμανία, τον Μάιο του 2009, με 20 δισεκατομμύρια ευρώ.

Τα προγράμματα αφορούσαν τον προϋπολογισμό, καθώς και τις δομικές αδυναμίες στην οικονομία και στον τραπεζικό τομέα εξαιτίας του συστημικού χαρακτήρα του. Οι τρεις φορείς της Τρόικα είχαν ειδικούς που επικάλυπταν ο ένας τον άλλο και ο καθένας είχε τους δικούς του κανόνες και τη δική του πολιτική. Έτσι, η συνεργασία δεν ήταν πάντα εύκολη. Ωστόσο, τρέφω μεγάλο θαυμασμό για εκείνους που εργάστηκαν στην Αθήνα και αργότερα σε άλλες πρωτεύουσες, κάνοντας σωστά τη δουλειά τους. Τα κλιμάκια του ΔΝΤ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της ΕΚΤ έκαναν σημαντικό έργο υπό πάρα πολύ δύσκολες συνθήκες. Στα χρόνια που εργάστηκαν στην Ελλάδα, ήρθαν αντιμέτωποι με απειλές και παρενοχλήσεις, αλλά δεν παρεξέκλιναν από τον σκοπό τους.